

Dementie & euthanasie

Netwerk Dementie Haaglanden &
Palliatieve Zorg Haaglanden

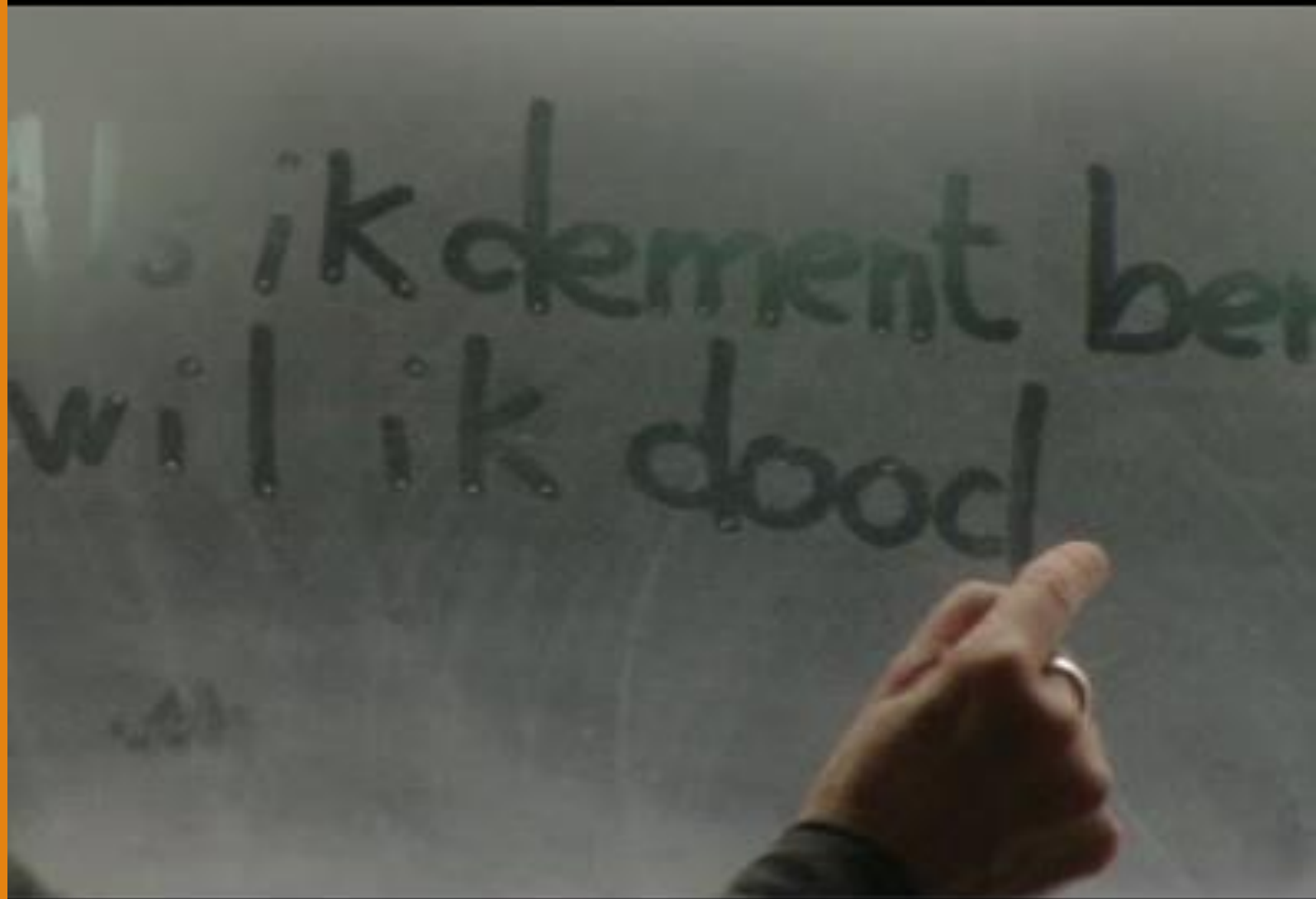
Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Euthanasie & dementie

DRS. TRIJNTJE SCHEERES-FEITSMA

STAFMEDEWERKER RELIËF

Programma

- Wat is euthanasie?
- Zorgvuldigheidseisen
- Wilsverklaring, zin en onzin
- Morele dilemma's bij dementie en euthanasie?
- Wat vinden zorgprofessionals?
- Wat vinden mensen met dementie zelf?
- Stelling

Euthanasie en hulp bij zelfdoding

Verschil euthanasie en hulp bij zelfdoding

- Bij euthanasie geeft een arts de patiënt een dodelijk medicijn.
- Bij hulp bij zelfdoding geeft de arts een dodelijk medicijnen aan de patiënt. Maar de patiënt neemt deze zelf in.

Maar..... Het is strafbaar.

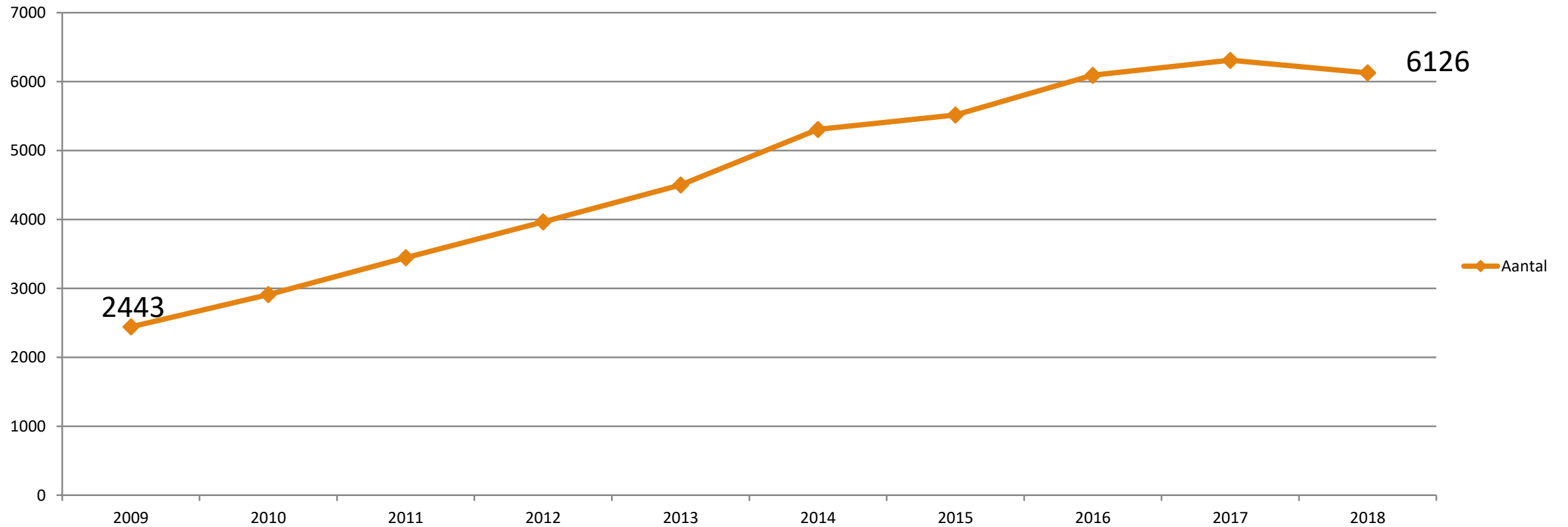
Euthanasiewet

- Sinds 2002 is er wetgeving
- Nederland is voorloper als het gaat over euthanasiewetgeving
- Euthanasie is toegestaan op voorwaarde dat er aan de zorgvuldigheideisen wordt voldaan.
- Dit wordt achteraf getoetst.

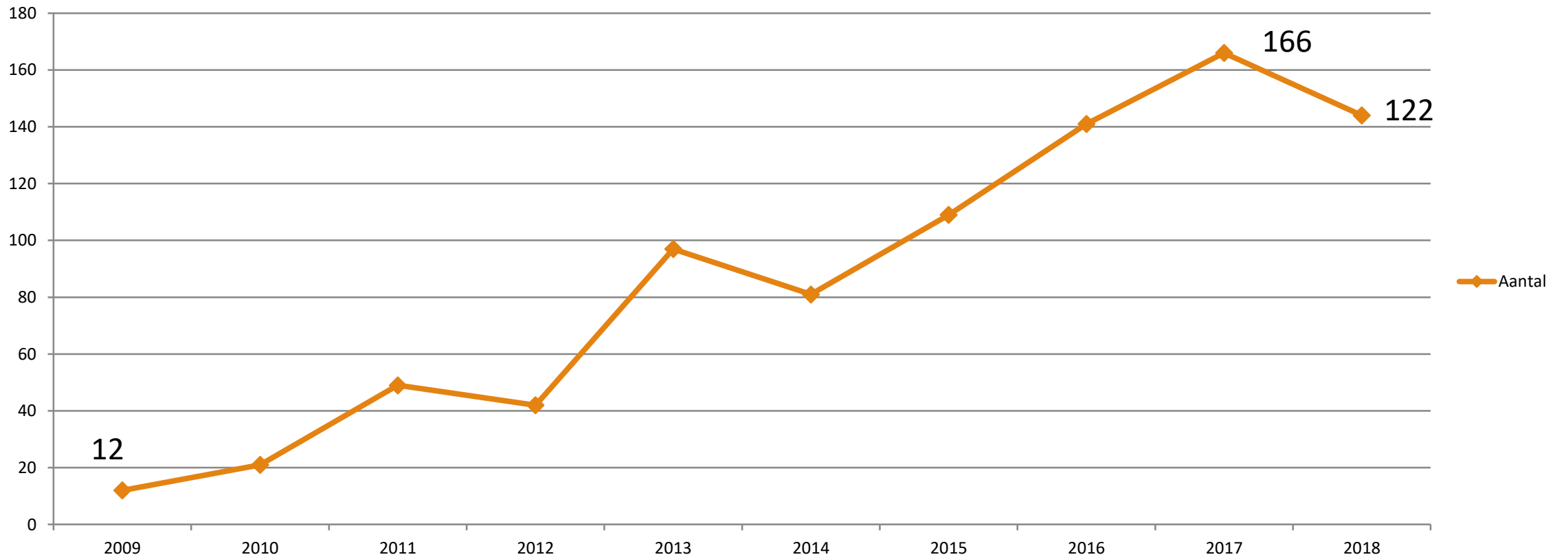
Euthanasie 2009 - 2018

Verloop euthanasie gevallen

Euthanasie bij mensen met dementie

Verloop euthanasie op grond van dementie

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen

- Niet onder druk van de familie
- Niet een plotseling opkomende vraag, consistentie

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen

2. **Uitzichtloos en ondraaglijk lijden**

- Geen kans op genezing
- Lijden kan niet verminderd worden
- Er is geen behandeling die verbetering of verlichting kan brengen
- Het lijden is invoelbaar voor de arts

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. **De arts moet de patiënt informeren**
 - Heeft de patiënt de diagnose en prognose goed begrepen?
 - Taak van de arts om dit te controleren

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. De arts moet de patiënt informeren
4. **Geen andere oplossingen**
 - Zijn er geen andere behandelingen mogelijk?
 - Geven die behandelingen veel last of pijn?

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. De arts moet de patiënt informeren
4. Geen andere oplossingen
5. **Een onafhankelijke arts raadplegen**
 - Tenminste één andere arts beoordeelt de situatie (SCEN-arts, Steun en Consultatie bij Euthanasie in Nederland.)
 - De SCEN-arts komt tot eenzelfde beoordeling van de situatie
 - De SCEN-arts heeft geen betrokkenheid bij de patiënt of de arts

Zorgvuldigheidseisen

1. Vrijwillig en weloverwogen
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. De arts moet de patiënt informeren
4. Geen andere oplossingen
5. Een onafhankelijke arts raadplegen
6. **Een medisch zorgvuldige uitvoering**
 - Volgens de Richtlijn uitvoering euthanasie en hulp bij zelfdoding
 - Welke stappen moet je doorlopen?
 - Welke medicatie kun je geven?

Oja, en dan nog dit....

- Kinderen tussen de 12 en 16 hebben toestemming nodig van hun ouders/voogd
- Kinderen tussen de 16 en 18 moeten hun ouders bij de beslissing betrekken
- Voor baby's wordt vaak het Groninger protocol gehanteerd: 'levensbeëindiging bij pasgeborene'

Voor kinderen tussen de 1 en 12 is er dus niks geregeld....

Alleen de patiënt zélf kan vragen om euthanasie

Vader heeft recht op euthanasie!
Hij heeft de wilsverklaring, de niet-
rednimerenpenning en alles!

De
wilsbeschikking...

De wilsverklaring - zin of onzin??

Zin:

- Om het voor jezelf op een rij te zetten
- Als praatpapier over je wensen met je familie en arts

Onzin:

- Als rechtsdocument om euthanasie te eisen
- Als vervanging voor de zorgvuldigheidseisen

De paradox

'Een wilsverklaring is onnodig zolang je nog kunt zeggen dat je dood wilt, en zinloos als je dat niet meer kan'

Bert Keizer, arts en filosoof

Euthanasie, dementie en de zorgvuldigheidseisen....

1. Vrijwillig en weloverwogen
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. De arts moet de patiënt informeren

4. Geen andere oplossingen
5. Een onafhankelijke arts raadplegen
6. Een medisch zorgvuldige uitvoering

Een moreel dilemma... Wat is het goede?

Morele dilemma's....

- Wie mag beslissen, de Now-Self of Then-Self?
- Kan iemand met dementie nog autonome beslissingen nemen?
- Wie lijdt er? Mag het lijden van naasten ook meewegen?

Wat vinden zorgprofessionals?

Een onderzoek 2019/2020

Naar beeldvorming van dementie
en de invloed daarvan op de vraag
naar euthanasie

Onder:

- Zorgprofessionals
- Familie/mantelzorgers
- Mensen met dementie

Wat vinden zorgprofessionals?

Ik ben voorstander van euthanasie

Ja	62%
Nee	22%
Weet ik niet	16%

Wat vinden zorgprofessionals?

Vindt u dat mensen met dementie in principe euthanasie moeten kunnen krijgen als zij dit vóór ze ziek werden in een wilsverklaring hebben aangegeven?

Ja	60%
Nee	20%
Weet ik niet	20%

Wat vinden zorgprofessionals?

Wat als de persoon met dementie aangeeft geen euthanasie te wensen, terwijl dit wél in zijn of haar wilsverklaring is opgenomen. Hoe moet er dan gehandeld worden?

Geen euthanasie	71%
Wel euthanasie	4%
Familie	11%
Arts/multidisciplinair	4%
Geen mening / Overig	10%

Wat vinden zorgprofessionals?

Wie is in uw ogen de aangewezen persoon om hierover een besluit te nemen?

De patiënt zelf	50%
De familie	9%
De behandelend arts/specialist	14%
Multidisciplinair met familie	20%
Geen mening / Overig	7%

Wat vinden mensen met dementie?

- Interviews met 7 mensen met dementie en een euthanasiewens
- 6 personen met een wilsverklaring en 1 persoon zonder
- Iedereen vindt dat mensen met dementie euthanasie moeten kunnen krijgen als zij dit vooraf hebben aangegeven.
- **Wat als de persoon met dementie aangeeft geen euthanasie te wensen, terwijl dit wél in zijn of haar wilsverklaring is opgenomen. Hoe moet er dan gehandeld worden?**

Toch doorzetten	3
Nog even wachten	1
Zo ver laat ik het niet komen	3

Wat valt nog meer op?

- De rol van de familie, het gezin of de geliefde
- Iedereen gaat er vanuit dat de familie (echtgenoot en kinderen) er wel zorg voor draagt

Wat valt nog meer op?

‘Niet voor mij direct maar voor de mensen om mij heen. Want ik zie nu al dat het heel zwaar is ook voor hun’

Mevr. H. 67 jaar

‘Omdat ik ervan uit ga dat ik geen perspectief meer heb om een normale rol te vervullen ten opzichte van mijn vrouw en kinderen en kleinkinderen (...) Dat je aan anderen dan ook een zekere mate van een toekomst biedt’

Dhr. P. 70 jaar

‘Omdat je toch op een gegeven moment een bepaalde last wordt voor je omgeving, voor je kinderen, voor je vrouw, voor weet ik veel wat het kan zijn. En daarmee de omgeving wat kunt verlichten’

Dhr. B. 75 jaar

Stelling

Er moet een uitbreiding komen van de zorgvuldigheidseisen die recht doet aan de onderlinge verbondenheid van mensen.

Euthanasie bij dementie

Wim Jabroer

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Probleem bij dementie

Ziekte heeft invloed op de
wilsbekwaamheid.

Is patiënt wilsbekwaam ten aanzien van
het verzoek

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Casus 5 voor 12

- Patiënt is nog wilsbekwaam ten aanzien van het verzoek
- Bij voorkeur beoordeeld door een onafhankelijk psychiater
- Aan alle zorgvuldigheidseisen is voldaan

Casus 5 voor 12

Casus beginfase euthanasie

- Vrouw va 58 jr. diagnose ziekte van Alzheimer
- Psychiater sluit enkele maanden voor het overlijden een depressie uit en verklaart dat pte wilsbekwaam is tav het verzoek om euthanasie. Geen depressie, verzoek wordt consistent en volkomen helder geuit.
- Klachten passend bij ziekte, verliest regie over haar leven
- Arts vindt verzoek invoelbaar
- SCEN arts oordeelt dat aan alle zorgvuldigheidseisen is voldaan

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Casus 5 over 12

- Patiënt is niet meer wilsbekwaam ten aanzien van het verzoek
- Een schriftelijke wilsverklaring vervangt het verzoek
- Aan alle zorgvuldigheidseisen is voldaan

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Casus 5 over 12

Casus gevorderde dementie

- Vrouw van 87 jaar; ziekte van Alzheimer, wonend in het verzorgingshuis.
- Gezien ernst ziekte moest pte worden opgenomen op gesloten PG afdeling. Wilde dit pertinent niet.
- Voelde voor deze vrouw met een oorlogstrauma als vrijheidsberoving en verlies van autonomie.
- Schriftelijke wilsverklaring aanwezig. SO oordeelt dat pte niet wilsbekwaam is.
- SCEN arts (ook ouderenpsychiater) oordeelt dat pte wel wilsbekwaam is tav het euthanasieverzoek. Verzoek is vrijwillig en weloverwogen

Met welke kaders hebben we te maken?

Juridische kaders

Medische kaders

Persoonlijke kaders

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

EuthanasieCode 2018

DE TOETSINGSPRAKTIJK TOEGELICHT

REGIONALE
TOETSINGSCOMMISSIES
EUTHANASIE
RTE

Spreek op tijd over uw levenseinde

Handreiking om met de dokter te praten over grenzen,
wensen en verwachtingen rond uw levenseinde

Casus waarin de kaders uiteen lopen

Ingewikkelde casus

- Langdurige proces door verpleeghuisarts, uiteindelijk resulterend in euthanasie.
- Vergevorderd stadium euthanasie, communicatie hierover niet mogelijk.
- Schriftelijke wilsverklaring niet actueel; wil geen opname in verpleeghuis, maar is inmiddels wel opgenomen
- SCEN en psychiater; voldaan aan de zorgvuldigheidseisen
- Uitvoering lastig.

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Uiteenlopende kaders

- RTE; niet voldaan aan de zorgvuldigheidseisen
- Regionaal tuchtcollege; berisping
- Centraal tuchtcollege; waarschuwing
- Strafrechter; vrijspraak.

Hoe nu verder?

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Afsluiting

- Evaluatieformulier invullen
- Inschrijven HIS
- Casuïstiekbespreking

Stichting
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden